

هنر چگونه سرچشمه همبستگی می شود؟

یادداشت

طیبه عزت‌اللهی نژاد
انسان‌شناس فرهنگی

در شرایط کنونی جامعه، پرداختن به مقوله همبستگی ملی و امید اجتماعی از اولویت‌های اساسی سیاست‌گذاری فرهنگی محسوب می‌شود. بی‌شک فرهنگ و هنر به عنوان مؤلفه‌های بنیادین حیات اجتماعی، می‌توانند نقشی حیاتی و چندوجهی در تقویت این مؤلفه‌ها ایفا کنند. این یادداشت با نگاهی سیاست‌گذارانه به بررسی ابعاد این نقش می‌پردازد.

تقویت همبستگی ملی

بازآفرینی و تحکیم هویت مشترک: فرهنگ و هنر با برجسته‌کردن تاریخ، اسطوره‌ها، ارزش‌های مشترک و میراث فرهنگی یک ملت، بستری برای درک عمیق‌تر هویت جمعی را فراهم می‌کند. در دوران جنگ، این هویت مشترک پیوندی ناگسستنی میان افراد و جامعه ایجاد کرده و آنها را در برابر تهدیدات متحد می‌سازد. آثار فرهنگی می‌توانند با روایت داستان‌های قهرمانی، فداکاری‌ها و مقاومت‌های تاریخی، حس تعلق و افتخار ملی را در افراد زنده نگه دارند. خلق روایت واحد و هدف مشترک: هنر و فرهنگ قادرند روایتی جامع و یکپارچه از وضعیت موجود و چشم‌انداز آینده ارائه دهند. این روایت واحد، در برابر روایت‌های پراکنده، موضعی مستحکم ایجاد کرده و انگیزه‌ای قوی برای پیگیری اهداف مشترک ملی فراهم می‌آورد. تقویت همدلی و درک متقابل: از طریق نمایش، ادبیات، موسیقی و دیگر اشکال هنری، افراد می‌توانند تجربیات، احساسات و دغدغه‌های یکدیگر را بهتر درک کنند. این همدلی، شکاف‌های اجتماعی را کاهش داده و انسجام درونی جامعه را در مواجهه با دشواری‌ها تقویت می‌کند.

ایجاد و تقویت امید اجتماعی

نمایش مقاومت و تاب‌آوری: هنر اغلب به مثابه آینه‌ای عمل می‌کند که روحیه مقاومت و تاب‌آوری انسان را در سخت‌ترین شرایط بازتاب می‌دهد. آثار هنری که بر غلبه بر سختی‌ها، ایستادگی و پایداری تمرکز دارند، می‌توانند امید به آینده‌ای بهتر و امکان عبور از بحران را در دل مردم زنده کنند.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌تواند با حمایت از هنرمندان ارائه خدمات فرهنگی و هنری برای تسکین روانی و ایجاد حس عادی بودن در میان جوامعی که مستقیماً تحت تأثیر جنگ قرار گرفته‌اند، فراهم کند

ترسیم چشم‌انداز آینده: هنرمندان با خلاقیت خود می‌توانند تصاویری الهام‌بخش از صلح، بازسازی و شکوفایی پس از جنگ را ارائه دهند. تخلیه هیجانی و تسکین روانی: هنر فضای امن برای بیان ترس‌ها، اندوه‌ها و اضطراب‌های ناشی از جنگ را فراهم می‌کند. فرآیند خلق و درک آثار هنری می‌تواند به عنوان یک شکل از تخلیه هیجانی عمل کرده و بار روانی را کاهش دهد که این خود راه را برای بازگشت امید هموار می‌سازد.

ارتقای روحیه عمومی جامعه

الهام‌بخشی و انگیزه: سرودهای حماسی، اشعار مینهن‌پرستانه، فیلم‌ها و نمایش‌هایی که روحیه مبارزه، شجاعت و فداکاری را ستایش می‌کنند، می‌توانند مستقیماً

بر روحیه عمومی تأثیر گذاشته و افراد را به مشارکت فعال تر در دفاع یا حمایت از تلاش‌های ملی ترغیب نمایند. ایجاد حس تعلق و حمایت اجتماعی: شرکت جمعی در فعالیت‌های فرهنگی و هنری (مانند کنسرت‌ها، نمایشگاه‌ها یا حتی نمایش‌های بومی) حس یگانگی و حمایت اجتماعی را تقویت می‌کند. افراد احساس می‌کنند که در سختی‌ها تنها نیستند و این حس، روحیه آنها را در برابر فشارهای روانی جنگ مصون می‌دارد. گریزگاه و تسلی: هنر می‌تواند لحظاتی از بی‌پایی، آرامش و لذت را در میان هیاهوی جنگ برای جامعه فراهم آورد. این گریزگاه‌های موقت، به افراد فرصت بازپایی قوای روانی و ذهنی را می‌دهد و تسلی‌بخش رنج‌ها و سختی‌های روزمره است.

تأملی بر کارویژه نهاد فرهنگ، هنر و رسانه در قبال جنگ رمضان

حمایت از راویان امید اجتماعی و همبستگی ملی

یادداشت

علی وحیدی فردوسی

عضو هیأت علمی پژوهشکده ارتباطات

آنچه این روزها در راهپیمایی‌ها و مراسم تشییع شهدای جنگ تحمیلی آمریکا و رژیم صهیونی می‌گذرد و این شب‌ها در مساجد و محله‌ها نمود می‌یابد، بی‌تردید جنبشی خودجوش و واکنشی درون‌زا به تهدیدات بیرونی است که مبدا همبستگی ملی است و در آن عموم مردم - فارغ از سلاطین مختلف سیاسی - برای اعتلای نام ایران بپاخاسته‌اند.

در این میان آنچه مهم است، اینکه این گونه از «میهن‌پرستی منحصربه‌فرد ایرانیان» که در دل یک جنگ تمام‌عیار تحمیلی شکل گرفته و در زیر‌بمباران خصم دون، همچنان مسیر بلوغ و بالندگی را طی می‌کند، باید برای دستگاه‌های فرهنگی و رسانه‌ای فرصتی قلمداد شود تا نقش‌ها و کارویژه‌های خود را در قبال این ظرفیت عظیم انسانی و اجتماعی روزآمد نمایند. واقعیت این است که همبستگی ملی و امید اجتماعی به‌مثابه مؤلفه‌هایی هستند که سرمایه اجتماعی، اموری برساخته یا تحمیلی نیستند که بتوان آنها را با ابلاغیه و بخشنامه و با ابزارهای تبلیغاتی و با القای پیام‌های از پیش تولید‌شده در جامعه ایجاد و نهادینه کرد. در شرایطی که جامعه ایران سرشار از همبستگی و روحیه جمعی است، پرسش از کارکرد بایسته شوراهای و سازمان‌ها و تشکل‌های فرهنگی، هنری و رسانه‌ای در قبال این واقعیت باشکوه و این بعثت مردمی بیش از پیش اهمیت دارد.

این نوشتار با مفروض دانستن وجود باور و امید به ظفر و همبستگی در بدنه اجتماعی کشور در قبال تهدیدات خارجی در جنگ اخیر که مصادیق بی‌شمار آن در کشف جامعه قابل رؤیت و رصد است و ضمن نفی رویکردهای القایی و تزئینی و برساختی در تولید محتوای فرهنگی و رسانه‌ای در قبال این تجربه گرانشگ تاریخی، بر ضرورت «روایت‌گری» تجربیات زیسته مردمی در دل این جنگ تحمیلی به مثابه الگویی برای بازتولید و ارتقای آن تأکید می‌کند. به‌نظر می‌رسد اولویت راهبردی نهادهای فرهنگی در شرایط کنونی می‌باید تسهیل ثبت و ضبط و نشر روایت‌های اصیلی باشد که اقشار و صنوف مختلف مردم در بیان نسبتشان با امر ملی جاری در کشور تجربه می‌کنند.

مردم نه مصرف‌کنندگان منفعل پیام‌های امیدبخش، بلکه خود «خالقان فعال» روحیه جمعی و همبستگی ملی بوده و هستند. از این منظر آنچه مهم است توجه به «عاملیت‌های اجتماعی» ایرانیان در خلق همبستگی ملی است و نه تمرکز صرف انرژی و توان و منابع برای القای تخدیرگونه امید به افکار عمومی در قالب یک رویکرد انفعالی فرهنگی و هنری و رسانه‌ای. این تلقی که هنر و رسانه ابزارهایی برای «لقا» امید و «تزئین» روحیه از بالا به پایین است، ریشه در مدل‌های تزئینی در انتقال پیام دارد و مخاطب را موجودی منفعل فرض می‌کند که با دریافت پیام‌های از پیش‌مهندسی‌شده تغییر نگرشی می‌دهد. اما آنچه در جریان مقاومت ملی ایرانیان در جنگ رمضان اخیر درحال رخ‌دادن است و پیش‌تر هم بارها در گذشته رخ نموده است، بیانگر این حقیقت است که مردم و افکار عمومی در قبال پیام‌ها و حوادث مسترک، نه صرف‌کنندگان منفعل پیام‌های امیدبخش، بلکه خود «خالقان فعال» روحیه جمعی و همبستگی ملی بوده و هستند. از این منظر آنچه مهم است

در دنیایی که عرصه جنگ روایت‌ها است، پخش محصولات فرهنگی و هنری و رسانه‌ای برآمده از روایت‌های مردمی می‌توانند محتوای مورد نیاز را برای رسانه‌های فرامرز، ناظران بین‌المللی و کنشگران جهانی در خصوص واقعیات نبرد تمدنی جاری در کشور فراهم آورند

حمایت از هنرمندان برای تولید آثار

در نهایت، فرهنگ و هنر نه تنها ابزاری برای بیان رنج‌ها و واقعیت‌های تلخ جنگ، بلکه مهم‌تر از آن، منابعی غنی برای ایجاد و تقویت سرچشمه‌های امید، همبستگی و پایداری در تاریخ‌ترین ایام هستند. آنها به جامعه کمک می‌کنند تا ضمن حفظ هویت خود، برای آینده‌ای روشن‌تر مبارزه کند. در شرایط جنگ، سیاست‌گذاری فرهنگی و هنری از سوی نهادهایی مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نقشی استراتژیک و حیاتی در حفظ انسجام ملی، مدیریت افکار عمومی، تقویت روحیه جامعه و مقابله با جنگ نرم ایفا می‌کند. اولویت‌های کلیدی در این دوران، باید بر پایه‌های حفظ سرمایه‌های هویتی، ایجاد و تقویت امید و مدیریت روایت‌ها استوار باشد.

در شرایط جنگ، دشمن غالباً تلاش می‌کند تا با هدف قرار دادن هویت ملی و ایجاد تفرقه، انسجام جامعه را از درون سست کند. نهادهای فرهنگی باید با برجسته‌سازی میراث غنی فرهنگی، تاریخی، دینی و انقلابی و همچنین بازنمایی ارزش‌های مشترک، حس تعلق و وفاداری به هویت ملی را تقویت کنند. در همین راستا تولید و حمایت از محتوای فرهنگی، مانند تشویق و حمایت از تولید فیلم، سریال، تئاتر، موسیقی، ادبیات داستانی و غیرداستانی که به روایت ایستادگی، ایثار، قهرمانی‌های ملی و تاریخ مشترک می‌پردازند، از اهمیت بالایی برخوردار است.

یکی دیگر از راهکارهای دوران جنگ، برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و مراسم فرهنگی است که نمادی از وحدت ملی و پاسداشت فرهنگ بومی هستند. جنگ غالباً با اضطراب و ترس همراه است. فرهنگ و هنر می‌توانند به عنوان سپری روانی عمل کرده و با ایجاد امید به آینده، تقویت روحیه مقاومت و نمایش توانمندی‌های جامعه، تاب‌آوری عمومی را افزایش دهند. هنر می‌تواند با تمرکز بر داستان‌ها و حماسه‌ها، غلبه بر سختی‌ها، آینده روشن و دستاوردهای ممکن را به تصویر بکشد.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌تواند با حمایت از هنرمندان زمینه را برای ارائه خدمات فرهنگی و هنری برای تسکین روانی و ایجاد حس عادی بودن در میان جوامعی که مستقیماً تحت تأثیر جنگ قرار گرفته‌اند، فراهم کند. جنگ، تجربه‌ای سرنوشت‌ساز است که ثبت دقیق و هنرمندانه آن، برای تاریخ‌نگاری، درس‌آموزی و حفظ خاطره جمعی ضروری است. در همین راستا راه‌اندازی آرشوهای فرهنگی و ایجاد و سازماندهی برای نگهداری آثار تولید شده در دوران جنگ از اهمیت بالایی برخوردار است. در مجموع، سیاست‌گذاری فرهنگی و هنری در دوران جنگ باید رویکردی فعال، استراتژیک و چندلایه داشته باشد. این اولویت‌ها نباید صرفاً واکنشی باشند، بلکه باید با چشم‌اندازی بلندمدت، به تقویت سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی کشور در سخت‌ترین شرایط یاری رسانند.

با تارم، سپر برق چهل درصد

تهران خواهیم شد

علی قمصری، آهنگساز و نوازنده تار در واکنش به حملات و جنایات نیروهای آمریکایی - صهیونیستی علیه کشورمان و آسیب به زیرساخت‌ها و مراکز غیرنظامی یادداشتی را در صفحه مجازی اش منتشر کرده و در بخشی از این مطلب آمده است: «با تارم، سپر برق چهل درصد تهران خواهد شد.

در این روزها با حمله جبران‌ناپذیر به زیرساخت‌های حیاتی کشور مانند پل‌ها و کارخانه‌های صنعتی مواجهیم؛ اتفاقی که ایران و مردمش را برای تبدیل آرزو دارم قبل از اینکه مرحله جدی‌تر جنگ زیرساختی، چیراغ خانه‌های کشورم را خاموش کند، چراغ زندگی خودم خاموش شود. آرزو دارم چشم‌مان هیچ‌گاه جدا شدن حتی یک وجب از خاکمان را نبیند. من، همیشه برسه اصل باور دارم: حلال خواری در زندگی شخصی، اعتراض با تکیه به اراده خویش، بی‌اعتمادی به دخالت خارجی. همان طوری که در عمرم هیچ فرصتی را برای اجرای رایگان برای مردم و عشق‌ورزی خالص به اقوام از دست نداده‌ام و همیشه زیستم برای هم‌نوا بودن با شرایط اقشار مختلف، متوسط و به دور از مال‌اندوزی بوده، اگر مسأله خاموشی برق جدی‌تر شود کاری خواهیم کرد که برق چهل درصد تهران به جانم کره بخورد. چون نیروگاه برق یعنی برق و آب و زندگی و خواهیم دید که می‌توانم با کمک هنرمندان روی از بین نرفتن برق چهل درصد تهران مؤثر باشم.

هدف جنگ به هیچ عنوان نجات نیست و ای کاش مردم به این موضوع آگاه باشند. برای من تقسیم کردن کودکانک بیه خودی و غیرخودی معنا ندارد. کودک، بی‌گناه‌ترین و زیباترین هدیه یزدان بزرگ است.

پس از سوگواری کشته‌شدگان دی ماه، ریخته شدن خون دختران میناب، سوگواری‌ام را دوچندان کرد. پس بر خود واجب می‌دانم درباره میناب سکوت نکنم. مردم ایران، با تکیه بر تاریخ چند هزار ساله‌شان بی‌شک به هوشیارانه‌ترین شکل از این بحران دشوابعبور خواهند کرد. ما یک رسانه کاملاً صادق و بی‌طرف در جهان، بیشتر نداریم... قلمبان. در هر برهه، قلمبان راه درست را به ما گوشزد می‌کند. رسانه‌های تندرو نمی‌توانند ما را از قلمبان دور کنند. حتی همین انسانی که در آن رسانه حضور دارد نیز قلب دارد و حتماً بالاخره صدای قلبش را خواهد شنید... آسیب دیدهایم. اما بلند می‌شویم...»

اخبار

رونمایی وزیر فرهنگ

از ترجمه روایی قرآن

سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از ترجمه قرآن کریم با برداشت از روایات اهل بیت (ع) که توسط علیرضا برازش انجام شده است، رونمایی کرد. قرار بود از این ترجمه متفاوت برازش که برای جوانان و با زبانی ساده و متفاوت انجام شده است در نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم رونمایی شود اما به دلیل شرایط موجود در این دیدار از نسخه نهایی رونمایی شد. حسین انتظامی معاون توسعه و مدیریت منابع وزارت فرهنگ، حجت‌الاسلام حمیدرضا ارباب سلیمانی رئیس مرکز عالی قرآن و عترت، نیکنام حسینی‌پور مشاور وزیر و رئیس مرکز روابط عمومی وزارت فرهنگ در این دیدار صالحی را همراهی کردند.

ایرنا

تا پای جان برای ایران می‌مانیم

تعدادی از هنرمندان فعال عرصه موسیقی نواحی با انتشار متنی ضمن محکومیت حملات و جنایات دشمن در جریان جنگ تحمیلی اخیر، آمادگی خود را برای دفاع از تمامیت ارضی کشورمان اعلام کردند. در متن منتشرشده از سوی این هنرمندان موسیقی نواحی آمده است: «با درود و احترام به روح همه سرداران ملی، قهرمانان، جان‌فدایان میهن که جان دادند ولی خاک ندادند.

ایران عزیز سرزمین حماسه و حماسه‌سرایی است. نغمه‌هایی که خباگران سینه به سینه در وصف دلاوران روایت می‌کنند در این سرزمین بسیارند. گرچه لایبی مادران این سرزمین از صلح و دوستی روایت می‌کند ولی وقتی تهاجمی از سوی دشمنان به خاکمان صورت گیرد همان لایلی‌ها با درون‌مایه حماسی خوانده می‌شوند. ما هنرمندان موسیقی نواحی ایران ضمن محکوم کردن حملات و جنایات دشمنان این خاک، هم‌رمز با سایر میهن‌دوستان، سازهایمان را برای یکپارچگی ایران کوچک می‌کنیم. اگر دشمن قصد تعرض به جزیره خارک و جزایر سه‌گانه را داشته باشد به خلیج همیشه فارس خواهیم رفت و تا پای جان از کشورمان دفاع خواهیم کرد.»

استقبال بی نظیر مردم

از اکران آنلاین فیلم «موسی»

باوجود ادامه اختلال‌های اینترنتی و شرایط جنگی در هفته‌های اخیر، فیلم «موسی» در اکران آنلاین فیلم نت با استقبال قابل‌توجهی روبه‌رو شده است. فیلم «موسی» در حالی به اکران آنلاین فیلم نت رسید که محمود رضوی، تهیه‌کننده و ابراهیم حاتم‌کیا نویسنده و کارگردان اثر باتوجه به شرایط ویژه جنگی تصمیم گرفتند فیلم خود را در اسرع وقت به اکران آنلاین برسانند تا مردم بتوانند در شرایطی که ناگزیر به ماندن در خانه هستند و استرس جنگ را نیز تحمل می‌کنند، ساعاتی را از شرایط جنگی و اخبار آن فاصله بگیرند.

اثر جدید حسن روح‌الامین

برای شهید تنگسیری

اثر جدید حسن روح‌الامین برای گرامیداشت تمام جوانان عزیز و فداکار تاریخ ایران، از رئیس‌علی دلواری تا نادر مهدوی و سردار شهید علیرضا تنگسیری، با عنوان «فصل در نسل دلبران ایران» رونمایی و منتشر شد. این اثر در دیوارنگار میدان راه‌آهن نصب شده است. در توضیح این اثر آمده است: «بهر شهید انقلاب: نام سردار مؤمن و شجاعی مثل شهید «رئیس‌علی دلواری» از نام‌هایی است که همیشه دل‌های مؤمن را که آشنایی به وضع او و مبارزات او داشته‌اند، در سراسر این کشور به خود جذب می‌کرده است. امروز رئیس‌علی‌های دلواری کم نیستند، تنها هم نیستند. این جوان‌های عزیز فداکار ما، این بسیجیان عرصه نبرد نظامی و فرهنگی و سیاسی، امروز در سراسر کشور گسترده هستند.»

مهر